

Posudek diplomové práce

Mgr. Evy Novotné: Nové technologie ve vzdělání z fenomenologického hlediska

Oponent: ing. Michaela Dvořáková, PhD.

Diplomová práce řeší téma nepochybně nesmírně důležité a aktuální, avšak velmi široké.

V úvodu diplomantka prezentuje „Hypotézou této diplomové práce je myšlenka, že nové technologie mají vliv na proměnu vnímání reálného světa. Vznik virtuálního prostředí má vliv na proměnu myšlení nové generace žáků, jejichž mozek se přizpůsobuje zavádění technologií do stále více oblastí našich životů.“ Domnívám se, že autorka používá pojem hypotéza problematickým způsobem, jelikož ji ve své práci nestaví jako tezi, která bude kriticky nahlížena, prověřována a hodnocena, ale jako nezpochybnitelné východisko.

V dalším textu uvádí:“ Cílem práce je zhodnocení vlivu technologií na výchovně-vzdělávací proces a proměna vnímání světa u žáků, kteří nové technologie používají“.

Cíl zformulovaný jako hodnocení vlivu na vzdělávací proces a proměnu vnímání s poukazem na přizpůsobení mozku...poukazuje k vědám jako pedagogika, obecná didaktika, psychologie, které se vzdělávacím procesem a procesy vnímání zabývají.

Diplomantka na str. 9 uvádí mezi technopesimisty mimo jiné autory z okruhu Frankfurtské školy, pro které je požadavek ověřování hypotéz empirickým zkoumáním významný. Již ve formulaci cílů práce vidím jisté rozpory.

V 1. kapitole své práce se zabývá otázkou výchovy obecně, ve druhé kapitole přechází bez úvodu a vysvětlení do problematiky didaktické. Postrádám zde uvedení obecně didaktických východisek, stejně jako koncepčních kutikulárních dokumentů týkajících se informačních technologií ve vyučování. Oceňuji historickou kapitolu 2.1 Film jako průlomové médium ve výuce, Autorka zde prezentuje otázky a problémy, které se s používáním filmu objevily. Chápu, důvody kdy autorka považuje za důležité poukázat na problémy ohledně objektivity a výpovědi obrazů ve výuce v kapitole 2.2.

Domnívám se, že práce měla zůstat v obecnější rovině. Převedení těchto otázek do konkrétní situace současného vzdělávání by vyžadovalo hlubší studium. Na str. 31 autorka uvádí k využití obrazů ve výuce:“ Nikdy ale nemohou působit samostatně a jejich obrazy nemohou nahradit výklad a učitelovy otázky, kterými studenty dále otevírá k dalšímu poznávání, přecházení do dalších a dalších perspektiv“. Podobně jako “Už vůbec nemohou technologie nahradit situaci, kterou simulují, nahradit skutečný prožitek a osobní přímou zkušenost s danou situací. Není možné odstoupit, situaci objektivně popsat, uchopit a předat.“

Bez zakotvení v současné obecné didaktice, stejně jako v empirických datech o stavu současné edukace tato tvrzení vyznívají naprázdno. Žádný programový dokument, který

by omezování výkladu a otázek učitele a nahrazování přímých zkušeností virtuálními považoval za žádoucí, mi není znám. Příklad simulační hry Československo 38-89 uváděný na str. 32 je příkladem poněkud extrémním, v kontextu práce problematičtým. Domnívám se, že není možné vyslovovat se k trendům ve výuce na základě vybrané ukázky. Pokud se autorka opravdu chtěla k aktuálnímu stavu výuky vyjádřit, měla vycházet z široce přijímaných obecně a oborově didaktických východisek a pokud možno z empirických dat o práci s informačními technologiemi v porovnání s přímou výukou a s jejich výsledky. V případě citovaných prací historiků Činátla a Pinkase, je nutné dodat, že právě problematika didaktiky historie je kvalitně zpracovaná a široce teoreticky zakotvená.

Pokud přijmeme skutečnost, že autorka nepovažovala za užitečné zabývat se empirickými vědami, považuji ještě za důležité zhodnotit způsob práce s použitými zdroji. Za přednost práce lze považovat to, že se autorka seznámila s cizojazyčnými prameny, které výrazně ovlivňují veřejný, a do určité míry i odborný diskurz o tomto tématu (Prensky, Virilio). Autorka usiluje o filozofickou analýzu a na různých místech připomíná: „Především je úkolem filosofie kladení otázek, zpochybňování. Neměli bychom vše, co je nám předkládáno, považovat za samozřejmé...“ (s. 11, podobně s. 62) Autorka práce se snaží kriticky posuzovat technologie, podobně kriticky ale nepřistupuje k citovaným autoritám. Tam postupuje tak, že v jednotlivých oddílech představuje vybrané autory/texty k jednotlivým pólům pomyslného trojúhelníku výchova, technologie ve výuce/vzdělávání. Tyto partie, tvořící hlavní část práce, jsou kompilační, autorka nesyntetizuje myšlenky různých autorů k danému tématu, ale často postupně referuje obsah jednotlivých pramenů „skládáním za sebe“, bez rozpoznatelného autorského přínosu. K vlivným textům autorka přistupuje nekriticky, nekonfrontuje je s jejich oponenty. Lze to ukázat na příkladu Prenskyho, který razí vlivnou metaforu „digitálních domorodců“. V poslední dekádě se v odborné literatuře opakovaně uvádí, že nekritické generalizace tohoto typu hrozí tím, že velké skupiny žáků a studentů (vymezené např. svým socioekonomickým původem) budou přehlédnuty. Realita užívání technologií je mnohem složitější a pestřejší. V tom je riziko velké míry obecnosti řešení problému.

Práce tak rekapituluje zajímavé názory k vztahu výchovy, vzdělávání a techniky, avšak míra kritické analýzy a původní autorské syntézy není příliš vysoká.

Přes výše uvedené připomínky práci **doporučuji k obhajobě**.

Náměty k diskusi: Znáte nějaké empirické psychologické, pedagogické či sociologické výzkumy, které ověřovaly skutečnou míru “digitálního domorodectví” u současných dětí a mladých lidí? Které kontextové faktory se ukazují jako určující pro míru “digitálního domorodectví”?

V Praze 27.8. 2015

ing. Michaela Dvořáková, PhD.